

ETTEVÕTLUSÕPIK- KÄSIRAAMAT

Koostaja Kristi Suppi

Atlex
2023

Autoriõigus: OÜ Atlex ja koostaja, 2013, 2014, 2016, 2017, 2018, 2023
Kõik õigused kaitstud. Igasugune autoriõigusega kaitstud materjali ebaseaduslik
paljundamine ja levitamine toob kaasa seaduses ette nähtud vastutuse.

Kaane kujundanud Alar Kitsik
Küljendanud Kristiina Ojala

OÜ Atlex
Kivi 23
51009 Tartu
Tel 734 9099
Faks 734 8915
atlex@atlex.ee
www.atlex.ee

ISBN 978-9916-620-21-2

SISUKORD

SISSEJUHATUS	7
1. TURUMAJANDUS	8
Majandussüsteemid	8
Ressursid ja nappus	9
Majanduse kolm põhiküsimust	11
Ettevõtluse tugisambad: eraomand, hinnasüsteem, konkurents, ettevõtlikkus, kasum	12
Nõudlus. Pakkumine. Hinnamõju. Nõudluse ja pakkumise muutused.	
Tasakaaluhind. Tootmise muutuste mõju hindadele	14
Majandusringlus ja majandustsükliid	16
Kordamiseks	25
2. ETTEVÕTLUS	26
Ettevõtlikkus ja ettevõtjate roll majanduses	27
Ettevõtja, ettevõte	27
Ettevõtja kohustused, riskid, kasum	28
Ettevõtjate strateegiad	29
Ettevõtte organisatsioonilised vormid: FIE, täisühing, usaldusühing, osäühing, aktsiaselts, MTÜ, sihtasutus	30
Ettevõtja karjäär	37
Äriseadustik	41
Kordamiseks	42
3. ETTEVÕTTE ALUSTAMINE	43
Oma ettevõttega alustamine	43
Äriidee	45
Ettevõtte registreerimine	47
Äriplaan	53
1. Kokkuvõte	54
1.1. Ettevõtte põhiandmed	54
1.2. Ettevõtte taustaandmed	54
1.3. Ettevõtte konkurentsieelis	55
1.4. Äriidee	55
2. Turusituatsioon (olukord) ja selle väljavaated	55
2.1. Tegevusala ja turupiirkonna kirjeldus	55
2.2. Kliendid	55
2.3. Konkurents	57

3. Ettevõtte analüüs	58
4. Missioon, visioon, eesmärgid ja strateegia	61
5. Turundusplaan	62
5.1. Hind	63
5.2. Müügitoetus	64
5.3. Toode	65
5.4. Turustus	67
6. Kvaliteedisüsteem ja kvaliteedi parandamine	69
7. Tootearendus ja kavandamine	70
8. Tootmisruumid (teenindusruumid), masinad, seadmed	72
9. Ettevõtte juhtkond, personal	73
10. Finantsmajandusplaanid	75
11. Riskitegurite baldamine ja hindamine	81
12. Kokkuvõtte tähtsamatest abinõudest	81
Äriplaani probleemid, sagedad vead, pankrotistumise võimalused	82
Ettevõtte elutsüklid	83
Tootlikkus, kvaliteet	83
Püsi- ja muutuvkulud	84
Nüüdisaegse tehnoloogia, ressursside efektiivse ning keskkonnahoidliku kasutamise mõju tootlikkusele	85
Dokumentide näited	86
Lepingud	88
Näiteid võlaõigusseadusega reguleeritud lepingute kohta	89
Toetuste saamise võimalused	91
4. ETTEVÕTTE JUHTIMINE	95
Eesmärkide püstitamine, planeerimine	96
Meeskonnatöö	97
Tööjaotus	101
Motiveerimine, kontrollimine, koolitamine	105
Ajakasutus	108
5. ETTEVÕTTE RAAMATUPIDAMINE	110
Mis on konto?	112
Kas konto ongi nii lihtne?	113
Kontod pearaamatus	114
Lausend	114
Päevaraamat	115
Mis on bilanss?	116
Muutunud bilanss	116
Liikumised kontol	119
Bilansi- ja teised kontod	120

Kasumiaruanne	120
Kasum või kahjum – koondkonto	122
Kontoplaan	122
Põhivara, käibevara, kohustused	125
Algdokumendid	127
Käibemaks	129
Müügiarve	131
Tasumised ja laekumised	131
Ettevõtte kulud	132
Töötasu arvestus ja maksud	133
Sotsiaalmaks	134
Töötuskindlustusmaks	135
Kogumispension	135
Tulumaks	137
Maksude tasumine	140
Bilansi arvutamine	141
Aruandlus	145
Dividendide maksustamine ja reinvesteering	146
Kassapõhine raamatupidamine	147
Ülesandeid harjutamiseks	149
6. TÖÖJÕUD	160
Tööjõud ja tööhõive	160
Tööturg, tööpuudus, töötasud	163
Töötaja, juhi ja alluva rollid	167
Töölevõtu vestlus, CV koostamine	170
Tööseadused, töölepingud	174
Kuidas leida head töötajat? Töötaja oskused ja teadmised	176
7. KONKURENTS	178
Turustruktuur ja konkurentsi vormid	178
Konkurentsi positiivne ja negatiivne mõju tootmisele ning tarbijale	179
Konkurentsi keskkond	180
Litsents, patent, kasulik mudel, tööstusdisainilahend, autoriõigus	181
Rahvusvaheline kaubandus	183
8. TURUNDUS	185
Turundus ja põhiülesanded	185
Toode, hind, hinnakujundus	186
Müügistrateegiad	187
Turundussuhtlus ja müügikoht	188

Reklaam, reklaami koostamine	190
Ostja ja müüja rollid	192
Sotsiaalmeedia võrgustikud	194
9. ÄRIEETIKA	197
Ärieetika	197
Vastutus tarbija ja ühiskonna ees, ettevõtte omanike ning töötajate ees	197
Sotsiaalne ettevõtlus	198
Eetika olemus ja moraal	200
Töösuhted ja töövaidlus	200
Kutse-eetika ja ametile kohane käitumine	201
Illegaalne äri (korruptsioon, inimkaubandus, kõlvatu konkurents)	203
Kokkuvõtteks	205
LÖPPSÕNA	207
MÕISTED JA SÕNASELETUSED	208
LISAD	215
Lisa 1. Protokoll	215
Lisa 2. Taotluse (avalduse) näidis	216
Lisa 3. Käskkiri	217
Lisa 4. Akt	218
Lisa 5. Põhikiri	219
Lisa 6. Ostu-müügileping	221
Lisa 7. Tööleping	223
Lisa 8. Arve ja palgaleht	225
Lisa 9. Raamatupidamise näidisülesande pearaamat	227
Lisa 10. <i>Curriculum Vitae</i>	229
Lisa 11. Riiklikule õppekavale tuginev näidis-tunnijaotusplaan	230
KASUTATUD ALLIKAD	233
MÄRKUSED	236

SISSEJUHATUS

Konkurentsipüsimiseks vajab majandusteadmisi iga inimene, ükskõik mis erialal ta töötab. Paljud Eesti koolid on juba 1992. aastast oma õppekavasse võtnud majandusõppe ja sellest ajast on Junior Achievement Eesti andnud välja õppematerjale, mille alusel õpetatakse majanduse üldteadmisi või luuakse õpilasfirmasid. Alates 2011. aastast kehtiv gümnaasiumi riiklik õppekava (GRÕK) annab võimaluse valikkursusena õpetada majandus- ja ettevõtlusõpet kahe kursuse mahus (üks kursus 35 tundi).

Õppekava kirjeldab gümnaasiumilõpetaja ettevõtlikkuspädevust nii: suutlikkus ideid luua ja neid ellu viia, kasutades omandatud teadmisi ja oskusi erinevates elu- ja tegevusvaldkondades; näha probleeme ja neis peituvaid võimalusi; seada eesmärgid ja neid ellu viia; korraldada ühistegevusi, näidata initsiatiivi ja vastutada tulemuste eest; reageerida paindlikult muutustele ning võtta arukaid riske.

Õpik-käsiraamat on mõeldud ettevõtlusõppe korraldamiseks kas eraldi kursusena või lisamaterjalina teiste ainekursuste juures. Õpiku struktuur järgib GRÕK-i soovitatud mahtu (peatükkideks jaotamine, tundide arv), kuid annab õppijale-õpetajale vabad käed tegeleda ühe või teise teemaga vastavalt vajadusele rohkem või vähem.

Kuna väljaandest loodetakse tulevikus praktilist abi neile noortele ettevõtlikele inimestele, kes ise soovivad hakata tegelema ettevõtlusega, siis on selles palju konkreetseid juhiseid, näidisdokumente ja viiteid kodulehtedele. Õpiku-käsiraamatu koostaja ei soovi end nimetada autoriks. Riikliku õppekavaga on ette antud mõisted ja need on kas ajalooliselt kujunenud või juba teiste autorite kirjeldatud, niisiis ei loo selle õpiku koostaja mitte midagi uut. Eesmärgiks on koguda kokku eri autorite kirjutatu ja panna see lugejale võimalikult arusaadavasse keelde, nii et iga mõiste puhul ei peaks otsima erialaseid või võõrsõnu seletavaid teatmeteoseid. Seega on tekstis mõisted üldistatud ja lihtsustatud, toodud selgitavaid näiteid ning viidatud allikatele, kust huvilised saavad vajadusel lisamaterjali otsida. Kuna mõne teooria või mõiste puhul võib eri allikatest leida päris erinevaid lähenemisi, siis on otsustavaks koostaja meelest parimaks või arusaadavamaks peetav mõistekasutus.

Käesolevas uuendatud trükis on viidud andmed vastavusse hetkel kehtivate seadustega ja lisatud uusi lisalugemisi. Teooria ei muutu, küll aga on praktika muutuv ja uusi väljakutseid pakkuv! Olgem paindlikud ja ettevõtlikud!

Mõnusat lugemist!

1. TURUMAJANDUS

- ➔ Majandussüsteemid.
- ➔ Ressursside nappus, majanduslik käitumine, alternatiivkulu ja kompromissid.
- ➔ Majanduse kolm põhiküsimust.
- ➔ Ettevõtluse tugisambad: eraomand, hinnasüsteem, konkurents, ettevõtlikkus, kasum.
- ➔ Nõudlus, pakkumine, hinnamõju. Nõudluse ja pakumise muutused. Tasakaaluhind. Tootmise muutuste mõju hindadele.
- ➔ Majandusringlus ja majandustsüklid.

MAJANDUSSÜSTEEMID

Ajalugu tunneb erinevaid riigi või ühiskonna majanduselu korraldamise viise, neid nimetatakse **majandussüsteemideks**.

Kõige vanema ehk **naturaalmajanduse** puhul toodeti eelkõige iseenda tarbeks lihtsate tootmismeetodite ja algelise tehnoloogia abil. Põllumajandus, kalandus, jahindus – nende puhul käis juhtimine ning otsustamine tavadele ja traditsioonidele toetudes.

Vabaturumajanduses (ka: vaba ettevõtlus, turumajandus), mis tekkis Euroopas 15.–19. sajandil, sai määravaks turg. Eraomand, mille puhul omanik otsustab ja vastutab, andis võimaluse toota rohkem ning püüda tehtu eest saada tasu – kasumit. Müüdi kaupa, milleks võis olla nii **toode** kui ka **teenus**. Toodeti esemeid või seadmeid, mille abil sai midagi muud vajalikku toota. Teenus on ühe inimese poolt teise heaks tehtav töö, mille tulemus ei pruugi olla käega katsutav. Näiteks juuksuri teenus: tulemuseks on silmale nähtav uus lõikus või soeng, küll aga ei ole sellega toodetud midagi uut. Kõike vahetatakse turul ja **туруks** nimetame igasugust ostu-müügi tehingut. Vabaturumajandust iseloomustab vabadus valida. Tarbija valib, mida ja kui palju osta, tootja otsustab, mida ning kui palju toota. Vaba konkurents annab soovijaile võimaluse tulla turule oma kaubaga ja tarbijale võimaluse valida pakutu hulgast sobivaim. Riik ei sekku, turul on määravaks nõudlus ja pakkumine.

Plaanimajandus oli majanduse korraldamise viis NSV Liidus (aastast 1917) ja nn sotsialismimaades. Tänapäeval ei ole puhtakujulist plaanimajandust ühelgi maal. Riik otsustas, mida ja kui palju toota, eraomandi asemel olid tootmisvahendid riigi omanduses, seega määrati riiklikult nii hinnad kui ka töö eest saadav tasu. Tänapäevasem majanduselu korraldamise vorm on segamajandus.

Segamajandus on omane kõikidele arenenumatele riikidele. Selles on ühendatud vabaturu põhimõtted ja riigi osalemine majanduselus, mille tulemusena püütakse kõrvaldada tekkivaid puudusi. Leidub selliseid tooteid ja teenuseid, mida ainult turg ei suuda jaotada ja mille tarbimist reguleerib riik maksusüsteemi abil. Kuidas tunduks olukord, kui kellelgi juhtub tuleõnnetus ja päästeteenistuse kohaletulek sõltub tarbija maksevõimest? Seega riiklik sekkumine püüab vältida kriise, vaesust, anda sotsiaalset kaitset, vähendada monopolide teket (vt konkurentsi osa), kaitsta tarbijat. Samuti hoolitseb riik keskkonnakaitse eest, toetab haridust, kultuuri, riigikaitset jne.¹

RESSURSID JA NAPPUS

Ükskõik milline ka ei oleks majanduselu korraldamise viis, on kõige aluseks ressursid ehk vahendid, mida nimetatakse ka teguriteks. Ressursid võime jaotada kolme suurde rühma: loodusressurs (edaspidi lühidalt LOODUS), inimressurs (edaspidi TÖÖ) ja kapitaliresurs (edaspidi KAPITAL).

LOODUS

Kõik, mida loodus meile annab ja ilma milleta ei saaks midagi toota: maa, vesi, õhk, kliimatingimused, mets, maavarad.

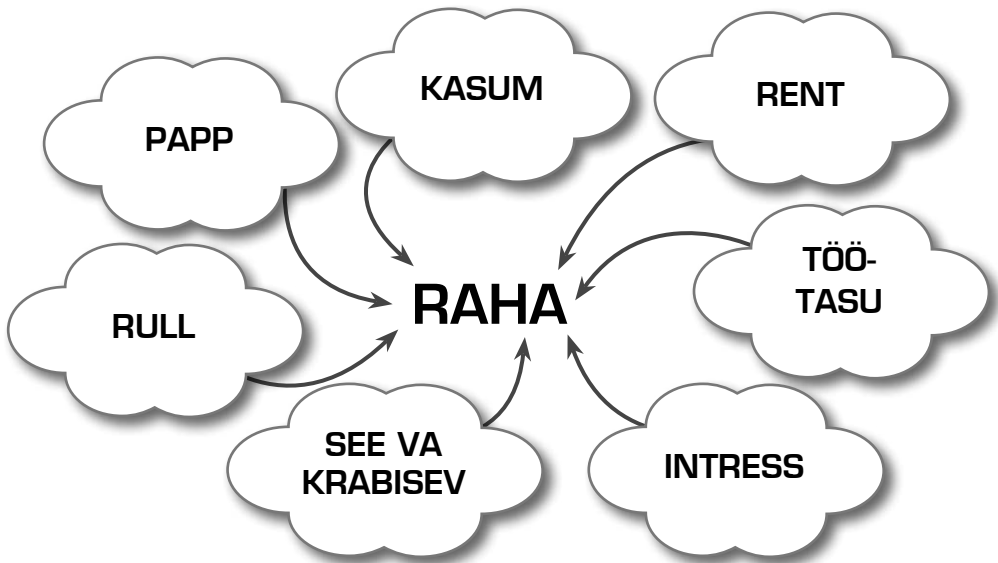
TÖÖ

Inimesed, kes loodusressursse kasutades teevad tööd selleks, et toota uusi väärtusi.

KAPITAL

Jaguneb esemeliseks ja finantskapitaliks (raha). Kapital on see, mida toodetakse, ja ka see, millega toodetakse. Selleks et esemeid ja materjale saada, on vaja raha ehk vahetusvahendit.

Veel on neljas, väga tähtis tegur, mida ei ole korrektne nimetada ressursiks: **ettevõtlikkus**. See on **hoiak**, mida iseloomustavad loov ja uuenduslik mõtlemine, saavutusvajadus ja arukas juhtimine. **Ressursiks** loetakse üldiselt midagi, mis toob (teenib) raha juurde. Näiteks annab omanik maa rendile ja saab selle eest **renti**. Inimene teeb tööd ja saab selle eest **töötasu**.

Anname soovijale laenu ja saame vastu **intressi**. Ettevõtlikkus seevastu ei pruugi sugugi alati raha juurde tuua. See võib toota **kasumit** (omanikule välja makstud kasumiosa nimetatakse **dividendiks**), aga võib ka ettevõtja „miinustesse“ viia ehk tekitada hoopis **kahjumit**. Selles vahe ongi: ressurss meid „miinustesse“ ei vii, seda kas on või lihtsalt pole. Seepärast ei ole ettevõtlikkust korrektne nimetada ressursiks.

Alati kui räägitakse ressursidest, tuleb juttu nappusest. **Nappus** tähendab piiratust ehk kõige vähesust. Isegi vett, mida näib olevat küllalt, tegelikult napib. Meie planeedi pinnast umbes 71 protsenti on kaetud veega, ookeanidega, ent see on soolane, joogiveeks kõlbmatu vesi. Tänapäeval on puhta ohutu joogivee nappus kogu maailmas aina teravnev probleem. Inimesi on samuti küllalt, aga tööd neile kõigile ei jätku. Samas valitseb tööjõupuudus: erialase väljaõppega, vajalikku tööd oskavatest, tööd hästi teha tahtvatest ja tõsiselt motiveeritud inimestest on puudus pea igas riigis. Niisama aja surnukslööjaid, kes ei viitsi õppida, jäävad pooliku haridusega ja ootavad veel, et riik neid toetaks, on kahjuks rohkem, kui me soovime. Veel napib raha, mille abil plaane ja unistusi muretumalt ellu viia. Niisiis peame tõdema, et nappus kehtib pea kõige kohta. See on majanduse põhiprobleem.

Majanduslik käitumine on oskus teha valikuid olukorras, kus kõik ressursid on piiratud, samas kui meie soovid on tegelikult piiramatud. See on oskus teha valikuid nii, et tulud ja kulud on tasakaalus. Me kõik langetame iga päev valikuid sellele otseselt mõtlemata – kas minna kooli jalgsi või mingi liiklusvahendiga, kas süüa meelepärast või seda, mis on meie kehale vajalik, kas osta midagi ammu soovitud või midagi, mis on hoopis vajalikum. Nii teevad valikuid üksikisikud, ettevõtted, riik – igaüks oma võimaluste ja oskuste kohaselt. Kui me midagi valime, siis ütleme selle kohta, et me teeme **kompromisse** ehk antud olukorras kõige mõistlikumaid valikuid. Kuna kõike korraga ei saa teha või omandada, peame millestki loobuma. **Alternatiivkulu** (ehk loobumiskulu) on tulu saamata jäänud parimast variandist, millest peame loobuma millegi muu kasuks. Näiteks soovime minna ülikooli, samal ajal kui meile pakutakse kahte võimalust minna tööle. Alternatiivkuluks loetakse suuremat töötasu, millest loobume, kui valime õppima asumise.

MAJANDUSE KOLM PÕHIKÜSIMUST

Tulenevalt ressursside nappusest ja selleks, et langetada parimad otsused, peame pidevalt tegema valikuid ehk vastama kolmele küsimusele:

Mida?	Kuidas?	Kellele?
-------	---------	----------

Need küsimused on ühesugused kõigile, olenemata sellest, kas otsustajaks on üksikisik, ettevõtte, riik või majandussüsteem tervikuna.

Ettevõtte esitab küsimused järgmiselt. Mida toota? Kuidas seda toota? Kellele toode on mõeldud ehk kes on konkreetne tarbija? (**Tarbijad** oleme kõik, kes me mingit kaupa ostame või teenust tarbime.) Tarbija võib olla mees, naine, väike laps, vanaema või vanaisa – jagada saab mitmel moel. Leiva ega saia puhul pole erilist vahet, riidesemete puhul aga on suur vahe isegi sellel, kas tegemist on näiteks pika või lühemat kasvu mehega.

Üksikisik otsib samuti vastust tervele hulgale küsimustele. Mida ma vajan? Kuidas ma selle saan? Kellele see on mõeldud (pereliikmele, sõbrale, lemmikloomale).

Riigi tasandil võib küsimusi esitada sellisel: „Mida?“ – kas on vaja rohkem tootmisvahendeid (masinaid) või tarbekaupu (seda, mis nende masinate abil valmib)? „Kuidas?“ – kas mõjutada turgu maksude või soodustuste abil? „Kellele?“ – kas kaup toodetakse oma riigi kodanikele või **ekspordiks** (mõnda teise riiki müügile saatmiseks).

ETTEVÕTLUSE TUGISAMBAD: ERAOMAND, HINNASÜSTEEM, KONKURENTS, ETTEVÕTLIKKUS, KASUM

Vaba ettevõtluse toimimiseks on kõige olulisem **ERAOMAND**. Isiklikud ressursid annavad põhjust olla hoolsam, majandada arukamalt (tõhusamalt). Juba vanasõna ütleb, et mõisa kõis, las lohiseb. Inimene kord juba on selline, et enda vara hoiab ikka paremini kui võõra oma.

Turumajandus on hindade dikteeritud süsteem. Kui inimesed teevad üksteisega vahetusi, kehtestavad nad kaupadele, teenustele ja ressurssidele hinnad.

HINNASÜSTEEM annab informatsiooni tarbijate käitumise, ressursside kasutamise loobumiskulude, ressursside väärtuste ja tootmiskulude kohta. Mida vajalikum, hinnatum on toode, seda kallimaks kujuneb hind. Hinnad motiveerivad ettevõtjaid tootma ning tarbijaid tarbima (vt nõudluse ja pakkumise osa), samuti motiveerivad need ressursiturgu (**tööjõu hind** ehk töötasu onoleb toodetud toote või osutatud teenuse hinnast).

KONKURENTS on võistlus, mille käigus inimesed ja ettevõtted konkureerivad piiratud ressurssidele. Iga tootja püüab toota odavamalt ja efektiivsemalt, pakkuda kaupu ja teenuseid, mida ostjad soovivad, ning selliste hindadega, mida ostja on valmis maksta. Müüjad, kellel see õnnestub, teenivad kasumit, läbikukkujad kahjumit. Müüjad teavad, et kui nad ei rahulda tarbijate vajadusi, siis teevad seda nende konkurendid. Konkurents on kasulik, aidates vähendada kulusid ning alandada hindu.

Ostjate ja müüjate arv turul määrab turu struktuuri. **Turu struktuur** (ülesehitus) jagatakse nelja põhitüüpi. Kolm neist on **konkurentsi liigid**, neljas on monopol ehk sellisel turul puudub konkurents. **Täiuslik konkurents** – turg, kus pakkujal puudub võimalus hindu kontrollida, iga soovija võib turule siseneda. Näiteks mitu kartulikasvatajat tulevad oma tootega turule: toodang on ühesugune, kulud on samad, turule sisenemise piirangud puuduvad, puudub ka teiste tootjate ees rivaalitseamise vajadus, hinnad kujunevad vastavalt nõudlusele (oleneb vaid sellest, millist hinda ostja on nõus maksta). Täiuslik konkurents on ideaalseim vorm. Teist tüüpi nimetatakse **monopolistlikuks turuks** – tootja näeb pisut rohkem vaeva, et teha oma toode eriliseks. Näiteks kartulikasvataja peseb enne müüki kartulid puhtaks, pakendab eriliselt, teeb rohkem reklaami vms. Sellel turul on ostja nõus pisut rohkem maksta selle eest, et ta tunneb end oodatuna. Enamik väikeseid ja keskmisi ettevõtteid moodustab monopolistliku turu. **Oligopoli** (oligopoolse turu) puhul on tootmisharus nii vähe ettevõtteid, et igaüks neist peab arvestama, kuidas tema tegevus mõjutab väheste konkurentide käitumist. Oligopolile on iseloomulik firmade tootmisotsuste vastastikune sõltuvus: ühe

tootja otsused võivad suure tõenäosusega mõjutada konkurentide otsuseid ja tegevusi. Võtame näiteks sõiduvahendite tootjad. Olgugi et autotootjaid on palju, ei tegutse neid kaugeltki igas riigis, kuna suure tehase loomine ja arendamine võtab palju aega ning on ressursimahukas.

Täiusliku konkurentsi vastand on **monopol**. Monopol on oma tootmisharus ainuke toodangu pakkuja. Monopoli olemasolu eeltingimuseks on lähedase asenduskauba tootjate puudumine. **Asenduskaubaks** loetakse kaupa, mis rahuldab sarnaseid vajadusi. Riik püüab seaduste abil ära hoida monopolide teket, sest ainus tootja võib kehtestada hinnad omal äranägemisel ja see ei ole tarbijate suhtes aus. Siiski eksisteerib monopole, mida riik soosib – need on loomulikud monopolid. **Loomulik monopol** on ettevõtjal, kelle omandis, valduses või opereerimisel on võrgustik või infrastruktuur, mida teisel isikul ei ole võimalik või ei ole majanduslikult otstarbekas dubleerida ja mis annab talle kaubaturul valitseva seisundi. (Konkurentsiseadus, § 16) Näiteks oli kuni 1. jaanuarini 2013 monopoliks Eesti Energia, kuna elektrienergia on riikliku tähtsusega kaup. Kui tänapäeval puudub elekter, ei eksisteeri ka riiki.

Eestis on olemas konkurentsiamet ja kehtib konkurentsiseadus. Vajadusel leiab konkurentsi kohta täpsemat teavet konkurentsiameti kodulehelt², kus on alati välja toodud värskemad seadusmuudatused.

ETTEVÕTLIKKUS on hoiak, mida iseloomustavad loov ja uuenduslik mõtlemine, saavutusvajadus ja arukas juhtimine. Ettevõtlikkus tähendab inimese võimet muuta mõtted tegudeks. See eeldab loomingulisust, uuendusmeelsust ja riskivalmidust, samuti oskust võimalusi ära tunda, tegevust kavandada ja kavandatut ellu viia. Ettevõtlikkus võib avalduda kõigis eluvaldkondades. Ettevõtlik inimene saab iseendaga hakkama ja suudab muuta ühiskonda – ettevõtjana, ametnikuna, vabatahtlikuna vmt.³

KASUM on tasu ettevõtlikkuse eest. Kui tuludest lahutada kulud, on ülejääk kasum. Kui ettevõtte on alles uus ja kulutused ületavad tulused, on tulemuseks **kahjum**. Alustavad ettevõtted peavadki mõni aeg leppima kahjumiga, kuni ettevõtte saavutab **tasuvuspunkti** (kulud ja tulud on võrdsed), et siis edasi liikuda juba kasumi tekitamise poole.